

**ВИМОГИ ДО ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ:
ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ**

У статті автор розглядає та аналізує вимоги, що встановлюються законодавством України до особи приватного виконавця. Визначено, що за специфічних умов своєї діяльності, коли від виконання судового рішення залежить винагорода приватних виконавців, що може провокувати їх на зловживання власними повноваженнями, нормативне закріплення вимог до особи приватного виконавця має вирішальне значення. На підставі аналізу нормативно-правових актів, що визначають правовий статус приватних виконавців на сучасному етапі в Україні, систематизовано вимоги, що пред'являються до особи таких виконавців, визначено проблеми правового та організаційного характеру та запропоновано шляхи їх вирішення.

***Ключові слова:** приватні виконавці, судові рішення, громадяни України, вища юридична освіта, кваліфікаційний іспит.*

В статье автор рассматривает и анализирует требования, предъявляемые законодательством Украины к частным исполнителям. Указано, что в специфических условиях своей деятельности, когда от исполнения судебного решения зависит вознаграждение частных исполнителей, что может провоцировать их на злоупотребление полномочиями, нормативное закрепление требований к частным исполнителям имеет решающее значение. На основании анализа нормативно-правовых актов, определяющих правовой статус частных исполнителей на современном этапе в Украине, систематизированы требования, предъявляемые к таким исполнителям, определены проблемы правового и организационного характера и предложены пути их решения.

***Ключевые слова:** частные исполнители, судебные решения, граждане Украины, высшее юридическое образование, квалификационный экзамен.*

The article analyses and considers the requirements, established by the legislation of Ukraine to the person of private executor. It is determined that the normative consolidation of the requirements for the person of private executor has fundamental importance, according to the specific conditions of this activity, when the remuneration of private executors depends on the execution of a judicial decision, which can provoke them to take advantage of their own powers. Based on the analysis of normative legal acts defining the legal status of private executors at the present stage in Ukraine, the requirements for such persons are systematized, problems of legal and organizational nature are identified, and ways of their solution are proposed.

***Key words:** private executors, judicial decisions, citizens of Ukraine, higher legal education, qualification examination.*

Вступ. Уведення Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII (далі – Закон № 1403-VIII) [1] змішаної системи виконання судових рішень, за якої виконання судових рішень здійснюється не лише державними, але й приватними виконавцями, визначається як перемога

«здорового глузду», запровадження позитивного зарубіжного досвіду в українське правове поле, «панацея» забезпечення виконання судових рішень тощо. Впровадження приватних виконавців у систему виконання судових рішень та рішень інших органів України активно лобіювали в своїх роботах О.В. Андрійчук, О.А. Гончаренко, О.П. Кучинська, В.О. Лагута, О.С. Лужанський, О.О. Мирутєнко, Н.Ю. Сакара, М.О. Сорока, Л.В. Тацій та інші науковці.

Серед плюсів, якими обґрунтовується введення приватних виконавців, науковці відзначають зменшення бюджетних витрат (оскільки законодавець передбачив відмінний порядок фінансування цих виконавців, за якого їх матеріальне забезпечення здійснюється коштом боржника) [2, с. 75; 4, с. 77]; зменшення навантаження на органи Державної виконавчої служби [2, с. 75; 3, с. 14]; підвищена якість послуг та швидке реагування щодо виконання судових рішень [2, с. 75; 4, с. 77]; розвиток конкуренції у процесі виконання судових рішень, що сприятиме мінімізації корупційної складової в цих органах [2, с. 75; 3, с. 14; 4, с. 77]; скорочення чисельної кількісної працівників державної виконавчої служби, залишення на посадах цієї служби найпрофесійніших кадрів, покращення матеріально-технічного забезпечення [3, с. 14]; збільшення надходжень до державного бюджету внаслідок сплати приватними виконавцями податків [3, с. 14; 4, с. 77]; виведення процедури примусового виконання на якісно новий рівень [4, с. 77]. Крім цього, перевагою приватних виконавців над державними визначається їх компетентність, оскільки законодавство передбачає для приватних виконавців особливі вимоги, які є соліднішими та конкретнішими, ніж для державних виконавців [5]. Дійсно, враховуючи, що приватні виконавці зацікавлені у виконанні судового рішення, оскільки від цього залежить їх винагорода, що може провокувати таких виконавців на зловживання власними повноваженнями, нормативне закріплення вимог до осіб, що можуть бути приватними виконавцями, набуває особливої актуальності.

Постановка завдання. Метою нашої статті є дослідження вимог, встановлених законодавцем до особи приватного виконавця.

Результати дослідження. Безпосередні вимоги до осіб приватних виконавців закріплюються у ст. 18 Закону № 1403-VIII. Так, відповідно до цієї статті приватним виконавцем може бути громадянин України. Громадянами України можуть бути особи, які набули громадянства України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України (ст. 1 Закону України «Про громадянство України» від 18.01.2001 № 2235-III [6]).

Наступною вимогою, яка висувається до особи приватного виконавця відповідно до ст. 18 Закону № 1403-VIII, є досягнення ним 25 років.

Також до вимог до особи приватного виконавця відноситься вимога мати вищу юридичну освіту не нижче другого рівня (ст. 18 Закону № 1403-VIII). Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, другим рівнем вищої освіти є магістерський рівень, який відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності [7]. Отже, приватним виконавцем може бути особа, що здобула вищу юридичну освіту за ступенем «магістр». Водночас виникає питання щодо того, що вважати «юридичною освітою» для визначення вимог до приватних (і державних) виконавців, оскільки у нормативній та доктринальній площині в Україні з цього приводу немає однозначної думки.

У нормативних актах поняття «юридична освіта» закріплюється для їх цілей. Так, відповідно до ст. 69 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII, вищою юридичною освітою визнається вища юридична освіта ступеня магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), здобута в Україні, а також вища юридична освіта відповідного ступеня, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [9]. Згідно зі ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року № 5076-VI повна вища юридична освіта для цілей цього Закону – це повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [10]. У ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII визначається, що для цілей цього закону вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [11] тощо.

У доктринальній площині також немає однозначного підходу до визначення юридичної освіти. У словниках це поняття визначається як певний освітній рівень, здобутий в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння системи правових знань, поглядів, переконань, умінь і навичок, формування особи як громадянина, здатного до професійно-правової діяльності [8, с. 301], але науковці підходять до визначення цього поняття прагматичніше і їх суперечки спрямовані на визначення того, яким напрямом навчання охоплюється юридична освіта – «Право», «Правоохоронна діяльність» чи «Міжнародне право» (одна частина науковців вважає, що лише «Право», друга – що і «Правоохоронна діяльність», а треті – що всі три напрями).

У Законі № 1403-VIII визначення юридичної освіти для цілей цього Закону не міститься. На нашу думку, необхідно доповнити його таким з метою усунення суперечок у майбутньому.

До вимог, що встановлюються до особи приватного виконавця, належить також вимога вільно володіти державною мовою (ст. 18 Закону № 1403-VIII). Відповідно до ст. 10 Конституції України державною мовою в Україні є українська мова [12]. Крім цього, відповідно до п. 2 ст. 2 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII державною мовою є українська мова, якій Конституцією України надано статус мови офіційного спілкування посадових осіб державних органів та органів місцевого самоврядування під час виконання посадових обов'язків, а також мови діловодства і документації цих органів та посадових осіб [13]. Отже, приватні виконавці повинні вільно володіти українською мовою.

Відповідно до ст. 20 Закону № 1403-VIII до вимог, що висуваються законодавцем до особи приватного виконавця, належить вимога мати досвід роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років або державного чи приватного виконавця, адвоката, нотаріуса, арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) не менше одного року, або помічника приватного виконавця не менше двох років (ст. 20 Закону № 1403-VIII).

Крім безпосередніх вимог до осіб приватних виконавців, що закріплюються у ст. ст. 10, 18 Закону № 1403-VIII, крізь призму аналізу інших норм вищевказаного закону можна виділити й інші. Так, приватним виконавцем не може бути особа, визнана судом обмеженою у цивільній дієздатності або недієздатною (ч. 2 ст. 18 Закону № 1403-VIII), отже до вимог, що висуваються до приватних виконавців, належить повна цивільна дієздатність та правоздатність. Крім цього, виходячи з подальшого дослідження норм зазначеної статті, вкажемо, що до вимог, що висуваються до особи приватного виконавця, належать такі: відсутність не знятої чи не погашеної судимості; не вчинення корупційного правопорушення або порушення, пов'язаного з корупцією, або збіг трьох років з моменту вчинення особою корупційного правопорушення або порушення, пов'язаного з корупцією; наявність свідоцтва про право на зайняття нотаріальною чи адвокатською діяльністю або діяльністю арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), або збіг трьох років з моменту анулювання такого свідоцтва; збіг трьох років з дня звільнення з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування у зв'язку з притягненням до дисциплінарної відповідальності.

Також до вимог, що відповідно до ст. 18 Закону № 1403-VIII встановлюються до особи приватних виконавців, є вимога здати кваліфікаційний іспит.

Кваліфікаційний іспит на отримання свідоцтва приватного виконавця складається з таких етапів:

- 1) подання заяви про допуск до складення кваліфікаційного іспиту;
- 2) перевірка достовірності документів та відомостей, поданих особою;
- 3) прийняття Кваліфікаційною особою рішення по заяві про допуск до складення кваліфікаційного іспиту;
- 4) здача кваліфікаційного іспиту;
- 5) видача посвідчення приватного виконавця.

До кожного з цих етапів пред'являються свої вимоги.

На першому етапі особа, яка виявила намір здійснювати діяльність приватного виконавця, подає до Кваліфікаційної комісії заяву про допуск до складення кваліфікаційного іспиту разом з документами, що підтверджують відповідність особи вимогам, встановленим законодавством для особи приватного виконавця (ст. 20 Закону № 1403-VIII).

На другому етапі Кваліфікаційна комісія проводить перевірку достовірності документів та відомостей, поданих особою, але строк розгляду заяви про допуск до скла-

дення кваліфікаційного іспиту не повинен перевищувати 30 днів з дня її надходження (ст. 20 Закону № 1403-VIII).

На третьому етапі за результатами розгляду заяви та доданих до неї документів Кваліфікаційна комісія приймає таке рішення:

- 1) допуск особи до складення кваліфікаційного іспиту;
- 2) відмову в допуску особи до складення кваліфікаційного іспиту.

Відмова в допуску особи до складення кваліфікаційного іспиту здійснюється за формальними підставами у разі, якщо подано не всі документи; документи не відповідають встановленим вимогам; згідно з поданими документами особа не відповідає вимогам, що встановлюються законодавством до особи приватного виконавця. За умов прийняття Кваліфікаційною комісією рішення про допуск особи до кваліфікаційного іспиту, інформація про це розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України протягом трьох днів з дня його прийняття.

Здача кваліфікаційного іспиту здійснюється протягом трьох місяців з дня надання допуску особі до складення кваліфікаційного іспиту. Про дату та місце його проведення повідомляються особі, допущені до його складання (інформація про кваліфікаційний іспит не пізніше як за сім днів до дня його проведення розміщується на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України та веб-сайті Асоціації приватних виконавців України).

Кваліфікаційний іспит проводиться шляхом автоматизованого анонімного тестування особи, яка виявила намір здійснювати діяльність приватного виконавця. На іспиті мають право бути присутніми представники Асоціації приватних виконавців України, громадських об'єднань та засобів масової інформації.

Особі, яка успішно склала кваліфікаційний іспит, Міністерство юстиції України на підставі відповідного рішення Кваліфікаційної комісії протягом 10 днів з дня складення кваліфікаційного іспиту видає посвідчення приватного виконавця, після чого приватний виконавець може розпочинати свою діяльність (ст. 21 Закону № 1403-VIII).

Висновки. Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що до особи приватного виконавця законодавцем висуваються такі вимоги: наявність громадянства України, досягнення 25 років, наявність вищої юридичної освіти не нижче другого рівня, вільне володіння українською мовою, досвід роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років або досвід роботи державного чи приватного виконавця, адвоката, нотаріуса, арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) не менше одного року, або помічника приватного виконавця не менше двох років, повна цивільна дієздатність та правоздатність, відсутність не знятої чи не погашеної судимості, не вчинення корупційного правопорушення або порушення, пов'язаного з корупцією, або збіг трьох років з моменту вчинення особою корупційного правопорушення або порушення, пов'язаного з корупцією, наявність свідоцтва про право на зайняття нотаріальною чи адвокатською діяльністю або діяльністю арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), або збіг трьох років з моменту анулювання такого свідоцтва, збіг трьох років з дня звільнення з посади судді, прокурора, працівника правоохоронного органу, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування у зв'язку з притягненням до дисциплінарної відповідальності. Чи достатніми виявляться встановлені законодавцем вимоги до особи приватних виконавців, щоб запобігти зловживанню ними своїм становищем для збільшення прибутків від здійснення приватної виконавської діяльності, стане зрозумілим лише з часом.

Список використаних джерел:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 22.07.2016. № 1404-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 29. Ст. 535.
2. Самілік Л.О., Розмаїта В.В. Впровадження інституту приватного виконавця в Україні: позитивні та негативні аспекти. Право і суспільство. 2017. № 2. Ч. 2. С. 72–77.
3. Гончаренко Є. Переваги та недоліки запровадження інституту приватних виконавців в Україні. Юридична газета. № 16. С. 14–15.
4. Сайко Л.Ю., Ляшенко В.В. Правові аспекти запровадження інституту правових виконавців в Україні. Молодий вчений. 2015. № 5. Ч. 3 С. 75–77.
5. Гапон Ю. Приватні виконавці: міфи та реальність. URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA009780.
6. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
8. Гончаренко В.Г., Андрушко А.П., Базан Г.П. Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В.Г. Гончаренка. К: Либідь, 2004. С.301.
9. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України.2016. № 31. Ст. 545.
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.
11. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 793.
12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України.1996. № 30. Ст. 141.
13. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 року № 889-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4. Ст. 43.